

Plan for: *Utvalgt kulturlandskap i Klevgardan*

Oppdal kommune i Trøndelag

Bilder fra Kleivgardene-Sliper-Detli-området.

Foto: Bjørn Rangbru, Gro Aalbu, Bolette Bele, Arnvid Sæther, Laila Marie Sorte

Dette er et utkast til forvaltningsplan.

Inndelinga av dokumentet er gjort etter mal fra Landbruksdirektoratet.

Forvaltningsplanen skal ferdigstilles innen 1.12.2019.

Utkastet er utarbeidet av Fylkesmannen i Trøndelag i samarbeid med Trøndelag fylkeskommune, Oppdal kommune og grunneierne i området.

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning	3
1.1	Hva er <i>Utvalgte kulturlandskap i jordbruket</i>	3
1.2	Målgruppe.....	3
1.3	Organiseringen av arbeidet med forvaltningsplanen	3
2.	Områdebeskrivelse	4
2.1	Geografisk beliggenhet, landskapsregion, naturgeografiske forhold	4
2.2	Størrelse	5
2.3	Hva slags type kulturlandskap.....	5
2.4	Historisk bruk og driftsformer	6
2.5	Dagens bruk og driftsformer	7
2.6	Andre brukerinteresser (friluftsliv, reiseliv m.m.)	8
3.	Avgrensning av området.....	9
3.1	Kartfestet områdeavgrensning – digital form	9
3.2	Begrunnelse for avgrensning.....	9
4.	Samlet beskrivelse av verdiene i området	10
4.1	Hovedtrekk biologiske verdier og kulturhistoriske verdier	10
4.2	Helhetlig landskap med kontinuitet/tidsdybde, representativitet/særpreg og formidlingsverdi.....	15
5.	Fotodokumentasjon	16
6.	Utfordringer	16
7.	Visjon/mål	17
8.	Skjøtsel og vedlikehold – tiltak.....	18
8.1	Ivaretagelse av biologisk mangfold.....	18
8.2	Ivaretagelse av kulturminner og kulturmiljøer.....	18
9.	Lovverk – status og tiltak	19
10.	Tiltak for næringsutvikling	20
10.1	Videreutvikle jordbruksdrifta.....	20
10.2	Reiseliv og tilleggsnæringer	20
11.	Kostnadsoverslag og finansiering	21
13.	Vedlegg.....	22

1. Innledning

1.1 Hva er *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket*

- En oppfølging av nasjonale mål om å ivareta kulturlandskapet. Samarbeid og spleiselag mellom landbruksmyndigheter og miljømyndigheter.
- Et nasjonalt utvalg med kulturlandskap som gir kunnskap og opplevelser og er en ressurs for fremtiden, både for eieren/brukeren, for lokalsamfunnet ellers, for tilreisende og for forvaltning og forskning.
- Et utvalg basert på frivillighet, og der den enkelte grunneier ønsker å være med og får ekstra betalt for den jobben som gjøres.
- Grunnleggende for utvalget er at:
Områdene skal i størst mulig grad omfatte jordbrukslandskap med både svært store biologiske og kulturhistoriske verdier
Det skal være realistisk å få til langsiktig skjøtsel og vedlikehold av områdene

www.utvalgtekulturlandskap.no

1.2 Målgruppe

Planen er laget for å være retningsgivende for aktiviteter og tiltak i området for utvalgte kulturlandskap i Klevgardan i Oppdal kommune. Dette kan være aktiviteter og tiltak som gjøres av grunneiere og brukere av området, kommunen, fylkeskommunen, Sametinget, fylkesmannen, næringsorganisasjoner, frivillige organisasjoner, Norsk Landbruksrådgivning m.fl.

1.3 Organiseringen av arbeidet med forvaltningsplanen

Prosess med forvaltningsplanen fram til i dag

Første utkast til forvaltningsplan for området Klevgardan-Sliper-Detli ble utarbeidet i 2017 som en del av prosessen med å få etablert området med status som utvalgt kulturlandskap. Utkastet ble utarbeidet av fylkesmannen i Sør-Trøndelag i samarbeid med Sør-Trøndelag fylkeskommune, grunneierne i området og Oppdal kommune.

Da området fikk status som utvalgt kulturlandskap i 2018 fortsatte arbeidet med planen. Grunneiere og andre berørte har gitt innspill til planen blant annet under grendemøter i Klevgardan 28. mai 6. desember 2018. Forvaltningsplanen har også vært tema på møtene i samarbeidsgruppa* for utvalgte kulturlandskap i Klevgardan den 10. oktober og 7. desember i 2018, og 15. mars 2019. Samarbeidsgruppa har blant annet fastsatt justert grense for utvalgte kulturlandskap i Klevgardan og har arbeidet med prioritering av tilskuddsmidlene og tiltak foreslått på grendemøtene.

I 2018 og 2019 er det gjennomført kartlegginger og registreringer mht natur og kulturmiljø i Klevgardan, som styrker kunnskapsgrunnlaget for planen. Dette arbeidet er derfor innlemmet i forvaltningsplanen slik den fremstår i dag.

*Samarbeidsgruppa for utvalgte kulturlandskap består av 4 grunneierne, representanter fra Oppdal kommunen politisk og administrativt, fylkeskommunen og fylkesmannen (miljø og landbruk).

Politisk forankring av planarbeidet

Det legges vekt på å få til politisk forankring av forvaltningsplanen i Oppdal kommune. Viktige grep i dette arbeidet har vært å involvere kommunestyret i Oppdal i prosessen med å utnevne området til utvalgte kulturlandskap. I mai 2017 informerte fylkesmannen om prosessen i kommunestyret og kommunestyret fattet da følgende vedtak den 3. mai 2017:

Oppdal kommune har gjennom orienteringen fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag blitt kjent med ordningen «Utvalgte kulturlandskap i jordbruket». Status som utvalgt kulturlandskap vil være med på å styrke en langsiktig drift og aktivitet i Kleivgardan-Sliper-Detli-området. Kommunen ser det engasjementet som grunneierne viser og den tradisjonskunnskapen de innehar. I tillegg kan status som utvalgt kulturlandskap gi muligheter for Oppdal som reiselivs-kommune. Oppdal kommune støtter derfor kandidaturet til Kleivgardan-Sliper-Detli-området som «Utvalgt kulturlandskap i jordbruket».

Kommunestyret i Oppdal ble også orientert om utnevnelsen av Klevgardan som utvalgt kulturlandskap i møte 21.6.2018, en dag før den offisielle utnevnelsen fra Klima og miljødepartementet.

Tidligere ordfører i Oppdal kommune, Kirsti Welander, ledet arbeidet i samarbeidsgruppa for utvalgte kulturlandskap i Klevgardan i 2018. I 2019 har fylkestings og kommunepolitiker Ingvill Dalseg ledet samarbeidsgruppa.

Etter at dette planutkastet har vært på høring skal planen legges fram for kommunestyret i Oppdal. Det er realistisk at dette skjer våren 2020.

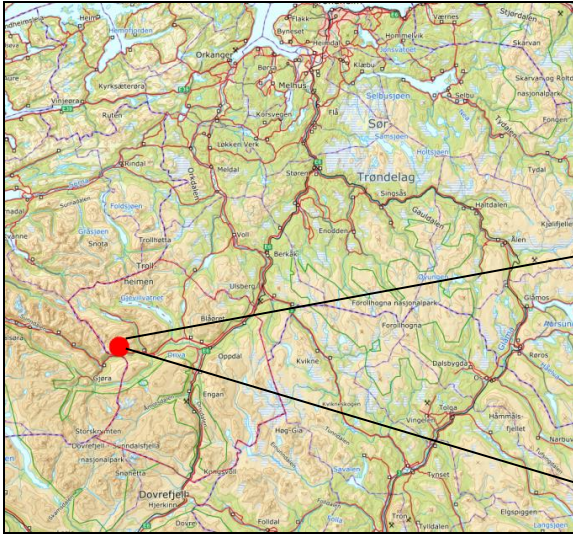
Klevgardan er landbruks- natur og frilufta- og reindriftsområde (LNFR-område) i kommuneplanens arealdel. I et område langs Klevgardsveien tillates spredt bolig,- fritids,- eller næringsbebyggelse. Vest for Sliper er et areal på ca. 80 daa regulert til fritidsformål, og et areal på ca. 30 daa er regulert til råstoffutvinning. Ved østgrensa for UKL-området, ved Detlia, er også deler av et område regulert til fritidsformål innenfor UKL-grensa.

Det vil fremover være aktuelt å se på om forvaltningsplanen, med temakart med avmerkete verdier, kan knyttes til kommuneplanen som retningsgivende for arealforvaltningen i området.

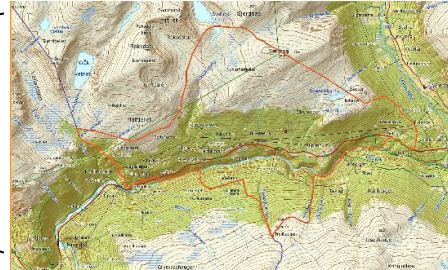
2. Områdebeskrivelse

2.1 Geografisk beliggenhet, landskapsregion, naturgeografiske forhold

Klevgardan er ei bratt dalbygd i innlandet, lengst vest i Oppdal på grensa mot Møre og Romsdal – Sunndalen.

Klevgardan - utvalgt kulturlandskap

Landskapsregionen er beskrevet som *Dal- og Fjellbygdene i Trøndelag*, lengst nord i *Høgfjellet i Sør-Norge*.

Området ligger på skillet mellom kystklima og innlandsklima og har dermed en spennende sammensetning av vegetasjonen.

Gjennom dalen renner elver og bekker som opp igjennom tidene har vært viktig for dyreholdet i Klevgardan. Svorunda og Driva er de to største vassdraga. Det er også mindre vassdrag som Middagsbekken ved Hullberget, Kvennbekken, Stekersbekken, Bakkbekken, bekken ved gårdstunet på Steker, bekken bak fjøset på Steker (ikke årssikker), Kletthammerbekken og Nyhusbekken. Isbreen Evighetsfonna ligger like utenfor forvaltningsområdet, nord-vest for Svorondtjøna.

Utmarka på nordsida av elva består av blandingsskog av god bonitet, delvis lauvskog med innslag av varmekjære arter og delvis furuskog. Noen granplantefelt forekommer i mindre skala. Bunnvegetasjonen spesielt i lauvskogen er oftest beita.

På sørsida av elva Driva er det mer glissen furuskog og fjell i dagen.

2.2 Størrelse

Utvalgte kulturlandskap i Klevgardan er registrert i Naturbase (ID KU00000093). Arealet fra kartobjektet tilsvarer 26 996 daa. I underkant av 1400 daa av dette er jordbruksareal, mens resten er utmark. Utmarka er tatt med da den hører til eiendommene i det foreslåtte UKL-området og fordi utmarka har alltid vært viktig for jordbruket med utmarksbeiting og tidligere utmarksslåtter og seterdrift.

2.3 Hva slags type kulturlandskap

Området i seg selv er unikt i Trøndelagssammenheng. Her finner en både gårdsbruk, seterhus og spor etter husmannsplasser. Gårdene ligger mellom 500 og 600 m.o.h., de fleste på nordsida

av elva Driva, og på Hullberget på sørsida. Slikt brattlendt jordbruk forbinder en mer med Vestlandet.

I forbindelse med *Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag (sluttrappport) rapport 5/96* har Kleivgardene – Sliper - Detli fått prioritet 1, og er kort beskrevet slik: "Brattlendt grend i dalstrøk i vestlige Oppdal, tidlig bosetting, verdifulle kulturmiljøer, stort spenn i gamle kulturmarker, artsrikt, mange sjeldne arter, til dels tradisjonelle driftsformer, stort spenn i driftsmåter, husmannsvesen - gårdsbruk – sommerfjøs – seterbruk – fornminner på fjellet".

Gårdene på nordsida av dalen har en sørvendt beliggenhet, som gir tidlig vår og fine vekstforhold. Står en på andre sida av dalen og ser over til Kleivgardene-Sliper-Detli ser en fire linjer i landskapet: nederst på 200 moh renner elva Driva, ved 400-500 m går Rv70, fra 500-600 m ligger gårdene på rekke og rad bortover og ved 700-800 m ligger setrene opp mot snaufjellet.

Det er et stort mangfold i kulturmarker og arter i området. Dette skyldes bl.a. et sørvendt, kystpåvirket innlandsklima, sammen med en lang og mangartede brukshistorie, opprettholdelse av tradisjonelle driftsformer som engslått og utmarksbeite, delvis kalkholdig jordsmonn og stor høydeforskjell.

Det er mye gammel og samtidig intakt bebyggelse i området. Mange av småhusene, som smier, eldhus og høyløer er også bevart på de fleste gårdene. Det er også rester etter gamle kjerreveier og steingjerder.

I det store og hele har området beholdt sine biologiske og kulturhistoriske kvaliteter og utgjør dermed et mer eller mindre komplett miljø.

2.4 Historisk bruk og driftsformer

Bosetningen i dette området er gammel. Både Sliper, Liabø, Steker og Imang er gamle navn. Navnet Bø hører med i den eldste gruppen gårdsnavn i bygda. Gården Liabø er dokumentert å være i bruk fra eldre jernalder, og en kan da trygt regne med at de andre gårdene østover også var det. Det har høyst sannsynlig vært drevet jernutvinning her. På et jorde ovenfor gården Sæter, er det funnet bearbeidet og tydelig brent jernmalm; slagg. Strukturen på gårdene i mellom- og jernalderen er undersøkt. Mange av gårdene ned mot Sunddalen, som Tilset, Kletthamran, Imang og Dettlia var svært oppdelt også i høgmellomalderen før 1350. Det fortelles at både i Sætern og på Imangen overlevde folk svartedauen.

Nedenfor gårdene, i selve dalbunnen, har det vært et ti-talls husmannsplasser, den siste bosatt i 1875.

Tradisjonelt har det vært sammenhengende og aktiv beitebruk med sau og storfe i dette brattlendte området i lang tid. I reviderte skjøtelsesplaner for slåtteeuger I Klevgardan fra 2018 har Bioreg AS samlet historisk informasjon om dyretall og tradisjonell husdyrbruk i dette området. Her går det også fram at slåtteeugene ofte ble bruk som høstbeite for sau og storfe. Det som er beite i dag har vært slåtteeug og delvis fulldyrka jord.

Utmarksbruk som lauving, "måssåtaking", utmarksslått og seterdrift var vanlig. Lauving ble foretatt så sent som på 1950-tallet. En tok lauv overalt, både i hasselskogen ned mot elva og ovenfor gårdene. De vanligste treslagene var or, osp, bjørk og selje. Det er enda tydelige spor etter lauvtakinga. Utmarksslåtten opphørte på de fleste gårdene på begynnelsen av 1950-tallet. Flere holdt på med setring fram til midten av 70-tallet.

Korndyrking var vanlig fram til 1950-tallet, siste året var 1959. Til tross for høyden over havet var det årvisse kornavlinger, noen av de mest kornsikre i hele Oppdal.

Skogen har vært nyttet på tradisjonelt vis med plukkhogst, både av vedskog og noe tømmeruttak.

Det bratte terrenget har vært tungt å drive og også medført tøffe tak på andre vis opp igjennom tida. I Per Aalbu sin samling av historiske dokument fra dette området finnes ei skillingsvise på 20 vers som handler om snøskredet i 1819 som tok flere menneske- og dyreliv og ødela bygninger for folk og fe på garden Stedker. 12 vers lyder slik:

*«Der otte huus blev stødt omkul av det skrækkelige anstød.
Endel av gaardens formue ful.
Bland andet to og tyve nød som blev til døden med gevolt.
Kun otte chreaturer sitt liv beholdt.»*

2.5 Dagens bruk og driftsformer

Det er 14 eiendommer og grunneiere i Klevgardan. 11 eiendommer er gardsbruk, og en er frittstående seter. Det er 5 aktive drivere som mottar produksjonstilskudd. De 5 brukerne driver jorda på de øvrige gårdene i Klevgardan. I tillegg er jorda i Detlia leid bort til to gårdbrukere med sau på Lønset, og denne blir beita og høsta av dem.

Hovedproduksjonen er i dag husdyrproduksjon med sau og storfe. Dette er produksjoner som er godt egna til å ta vare på kulturlandskaps-kvalitetene i området. Det gode samarbeidet mellom gårdbrukerne i området, blant annet om slåttarbeidet, er også av stor betydning.

I beitesesongen 2019 var det 1175 vinterfôra sau og lam, 3 hester og 96 amme-kyr og øvrige storfe på beite i området Klevgardan (tall fra søknad om tilskudd til skjøtsel av utvalgte kulturlandskap i 2019).

Trollheimen Søndre beitelag disponerer utmarksbeitet på nordsida av dalen. I 2018 ble det sluppet 1799 sau og 2879 lam og 124 storfe på utmarksbeite gjennom organisert beitebruk, ca. halvparten av dyrene beiter ned mot Kleivgardene-Detli. Hullberget på andre sida av dalen har ikke husdyr for tiden, men Dindal beitelag disponerer utmarksområdene sør for Driva.

Beitekartleggingen utført av NIBIO i 2015 (Rapport 10/2015 – NIBIO v. Yngve Rekdal og Michael Angeloff) viser at det på begge sider av elva er registrert store områder med svært godt og godt utmarksbeite både for sau og storfe.

Flere av brukene har investert i driftsbygning og driftsapparat de senere årene, og noen gårder har planer for videre utbygging/utvikling. Flere av brukene var tidligere sertifisert

gjennom Debio-ordningen, men pga endret krav til sau pr. fjøsareal i Debio-ordningen ble de nødt til å føre opp sauene som konvensjonell, og Debio-sertifisering frafalt. Jordbruksarealene drives fortsatt tilnærmet etter den økologiske driftsformen som tidligere. Det brukes noe kunstgjødsel, men arealene sprøytes ikke.

Kleivgardene-Sliper-Detli UKL	Antall
Areal	
Totalt areal	26995.9 daa
Jordbruksareal	1377 daa
Utmarksareal	136189 daa
Eiendomsforhold	
Grunneiere totalt	14
Landbrukseiendommer > 25 daa	Alle eiendommer er større enn 25 daa totalt areal. 7 eiendommer har mer enn 25 og også mer enn 35 da dyrka jord
Fritidseiendommer	18 hytter på ca. 1 daa tomt
Hytter på landbrukseiendommer	0
Landbrukseiendommer som drives/leies (slått eller beite)	12
Foretak som søker produksjonstilskudd	6 innen planområdet, men 8 med de som leier jorda innenfor omr.
Antall bosatte i området	20 direkte bosatte (16 med postadresse)
Husdyrhold	
Melkekyr	0
Storfe (ammekyr og øvrige storfe)	96
Hest	3
Sau (Vinterfora sau og lam født i år)	1175

Tabell: Produksjons og ressurs-tall fra Klevgardan

2.6. Andre brukerinteresser (friluftsliv, reiseliv m.m.)

Stiene og veiene i området blir brukt til turgåing/friluftsliv. Grunneierne har ryddet og restaurert den gamle kløvstien. De har også skiltet og merket en del i området, både langs kløvstien og langs gammelveien (den første bilveien opp fra Sunndal).

Grunneiere i Klevgardan har også engasjert seg i arbeidet med å finne fortsettelsen av den gamle kløvstien i området dvs. fra Detli og til det gamle kirkestedet. Lønset skole, som ligger ca. 1 mil unna, har også deltatt i prosjektet, og en mener nå den har funnet stien. I dette området er det avduket et minnesmerke og bygd en gapahuk ved elva Vindøla. Det er potensiale for økt bruk av området enn i dag.

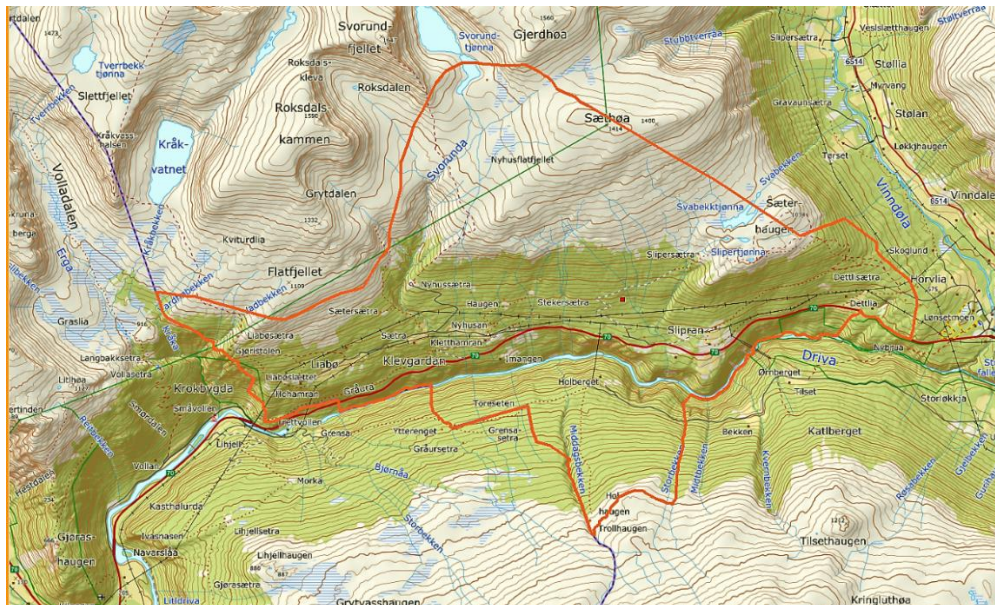
RV 70 er dagens tilførselsveg fra Oppdal til Møre og Romsdal fylke. Her er det daglig stor trafikk. Vegen deler utvalgte kulturlandskap i Klevgardan i en sørlig og en nordlig del fra øst til vest, men det er få naturlige stoppesteder langs traseen som egner seg korte stopp for turister/reisende på vei igjennom området med bil eller buss.

Området ligger i tilknytning til Trollheimen nasjonalpark. Nasjonalparkstyret arbeider med å planlegge sti og løypenett, og legge til rette for styrt trafikk inn og ut av nasjonalparken. Det er naturlig å se dette arbeidet i sammenheng med tilrettelegging for friluftsliv og reiseliv i Klevgardan som utvalgt kulturlandskap.

3. Avgrensning av området

3.1 Kartfestet områdeavgrensning – digital form

Klevgardan området med eiendomsgrenser er registrert i Naturbase med ID KU00000093. Kartet nedenfor viser avgrensningen med rød strek.

Figur: Kartutsnitt fra Naturbase viser Klevgardan-området med eiendomsgrenser (ID KU00000093).

3.2. Begrunnelse for avgrensning

Området ble opprinnelig foreslått med ei naturlig avgrensning ved å følge kommunegrense, eiendomsgrenser og elva, samt at Hullberget på andre siden av elva er tatt med.

Avgrensningen av området tar utgangspunkt i avgrensning som ble gjort i forbindelse med *nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap*.

Siden det tradisjonelt har vært forbindelse på tvers av Driva-dalen med den gamle taubanen over Driva, ble også bruket Hullberget sør for Driva tatt med. Taubanen over Driva er brukt til mang slags transport fram til 1960/70-tallet. Gården Hullberget er også svært godt synlig fra Riksvei 70 og gårdene i Kleivgardene-Sliper-Detli-området nord for Driva.

I øst har vi avgrensa området noe mot områder som er utbygd.

I møte med grunneiere i Klevgardan i mai 2018 ble avgrensningen av området tatt opp til diskusjon. Det kom da fram at det var ønskelig å få med troer og vannveier og eventuelle andre fornminner på fjellet i forvaltningsområdet for Klevgardan, jfr. tabellen bakerst i rapport 5/96 sluttrapport for *Nasjonale registrering av verdifulle kulturlandskap*.

På bakgrunn av dette ble det utarbeidet et revidert kartutsnitt i 2018 som nå er lagt inn i naturbase. Kartutsnittet omfatter vannvegene ned mot Klevgardan fra vannskillet i nord. Fjellbeitene opp mot Sæthøa og Svorundtjønnna er med det inkludert i området.

Det er ikke konkrete planer om utvidelse av området ytterligere på lengre sikt, men det kan bli noen justeringer av avgrensningen.

Vi mener hele området er spesielt og ser for tiden ikke behovet for avgrensning av kjerneområder/delområder/soner, for eksempel rundt spesielle kulturmiljøer eller spesielt verdifulle kulturmarker viktige for biologisk mangfold. Men det er behov for mer registrering, spesielt av naturbeitemark og målretta tiltak.

4. Samlet beskrivelse av verdiene i området

4.1 Hovedtrekk biologiske verdier og kulturhistoriske verdier

Hoveddelen av området utvalgte kulturlandskap i Klevgardan er registrert i Naturbase som Helhetlig kulturlandskap, KF00000004 «Kleivgardan-Sliper-Detli» hvor området beskrives som svært interessant både kulturhistorisk og biologisk (klasse 1-område).

Kulturhistoriske verdier

Det er gjennomført SEFRAK-registrering i 2016 i området, og det er et betydelig antall bygninger med tradisjonell byggeskikk. Bygningene er stort sett godt ivaretatt og består av både gårdsbebyggelse, sommerfjøs og seterbebyggelse. Mange av småhusene, som smier, eldhus og høyløer er også bevart på de fleste gårdene. 53 hus er registrert i SEFRAK-registeret i området, 7 i Hullberget og de øvrige på nordsida av elva Driva. Dette ble lagt inn i matrikkelen ved årsskiftet 2017-18, og har ikke kommet inn på kartene (Kilden etc.) enda.

Det finnes fredningsverdige kulturminner som for eksempel Ner Kletthamran. Dette er et våningshus (og før sto også et fjøs like inntil) bygd inn mot en fjellskrent slik at snøskred går over taket. Et snøras i 1869/70 tok de opprinnelige husene på gården og krevde 32 menneskeliv. Det finnes bare to hus av dette slaget i Norge.

Bilde: *Våningshuset på Ner Kletthamran* Foto: *Bjørn Rangbru*

Øver Sliper, Nyhusan og Liabø har også helt spesielle laftede tømmerhus fra 1800-tallet. Detlia og Sliper ble skadet i brann og Sliper har derfor nye hus, Detlia ble aldri bygd opp igjen etter storbrannen som tok både hus og fjøs, de gjenværende bygningen i dag er et stort bur (60 m² i grunnflate i tre etasjer) og et mindre hus som benyttes som bolig-/fritidsbygg. Sætra er intakt og restaurert.

Nedenfor gårdene, i selve dalbunnen, har det vært et ti-talls husmannsplasser, og det er tufter etter flere av dem. De fleste seterhusene står ennå. Det er også rester etter gamle kjerreveier og steingjerder.

På oppdrag fra samarbeidsgruppa for utvalgte kulturlandskap i Klevgardan har Jon Ivar Breen kartlagt og beskrevet samtlige bygg i Klevgardan i 2018 og 2019. Det foreligger en rapport fra arbeidet av 16. september 2019. Rapporten inneholder bilde og kort beskrivelse av alle bygninger i Klevgardan samt en liste over prioritering for restaurering og vedlikehold.

På Øver Sliper ligger også «St. Olavs brønn», bygd opp av gamle steinheller og trolig svært gammel. Den gamle rideveien (kløvstien) mellom Trøndelag og Mørebygdene gikk gjennom tunet på Øver Sliper, og sagnet forteller at hestene til Olav den Hellige drakk av brønnen her. Kløvstien stammer trolig fra før vikingtiden. Nå er den restaurert og operativ fra Sunndalen og helt til Detli. Langs Kløvstien og veiene er det skiltet med navneskilt på husmannsplasser, slåttenger, merkesplasser m.m., noe som gir en innholdsrik tur for de som besøker området.

Bilde: *Informasjon ved St. Olavs brønn* Foto: *Laila Marie Sorte*

Det er gjort et forprosjekt på restaurering av den gamle riksvegen mellom Sunndal og Oppdal kommuner, og her er vegens kulturhistorie beskrevet, samt at det er utarbeidet både tilstandsrapport og forslag til restaureringstiltak. Rapporten er fra 2011, og noen av tiltakene er gjennomført.

Det er flere gamle stier og veifar i området som stien fra Driva gjennom Imangen og opp til Kleivgardene der fôr og annet ble fraktet.

Det er to klebersteinsbrudd på sørsida av Driva.

Det har vært bosetting i svært lang tid i dette området. Gården Liabø er dokumentert å være i bruk fra eldre jernalder. Det har høyst sannsynlig vært drevet jernutvinning her.

Det er potensial for fornminnefunn, men dette er lite kartlagt.

Kunnskapene om den gamle landbruksdriften er intakt. Her er det en videreføring av drift og kunnskap fra generasjon til generasjon, og gamle driftsmåter er godt kjent selv om dagens drivere har prøvd å tilpasse seg litt mer moderne drift. Ljåen og slåmaskina på hesten er stort sett byttet ut med to-hjuls slåmaskin.

Inne på fjellet er det fra riktig gammelt av gravd ut kanaler og et vatningssystem som er unikt, for å sikre vannføring til sætre og gardsbruk lenger ned i lia.

Bilde: Nyhusbekken ble fra gammelt gravd ut for å lede vannet fra Svorunntjønnna og ned til gardsbruket på Kletthammer. Foto: Håvard Kletthammer.

Det knytter seg mange historier til området, og de som bor her i dag er levende historiefortellere. Blant annet kan nevnes «sagnet om ståle» og sagnet nevnt over i forbindelse med «St. Olavs brønn».

Biologiske verdier (Kilde: John Bjarne Jordal)

Naturtyper: Det finnes 44 naturtypelokaliteter innenfor området basert på hva som ligger i Naturbase pr. 20.10.2017. Av kulturlandskap finnes 34 lokaliteter, av typene artsrik veikant, naturbeitemark, slåttemark og småbiotoper. Viktigst er 17 lokaliteter av slåttemark (utvalgt naturtype med handlingsplan) og 14 av naturbeitemark (trua naturtype). Dette er de naturtypene som er skjøtselsavhengige for å bevares. De øvrige (med unntak av beiteskog) trenger ingen skjøtsel, og er dermed uavhengig av områdets status som kulturlandskap, men de fleste er tidligere beitet og tåler beiting.

Av skog finnes 7 lokaliteter av typene: beiteskog (svakt beitepåvirket skog), gammel barskog, gammel boreal lauvskog, kalkskog og rik edellauvskog. I tillegg regnes også typen bekkekløft og bergvegg dels som skogtype (kalles skogsbekkekløft i revidert DN-håndbok 13 pr. 2015), dels som en landskapsdel, avhengig av inndelingssystem. Bekkekløft og bergvegg forekommer som en meget stor lokalitet langs Drivas elvekløft og omfatter en rekke spesielle miljø og arter. Åpen mark under skoggrensa har to lokaliteter, én av hver av fossesprøytsone og sørvendte berg og rasmarker.

Området er det viktigste i Oppdal og kanskje også det viktigste i Trøndelag for slåttemark, og har i tillegg mange naturbeitemarker (fellesbetegnelse: seminaturlig eng). Vegetasjonen er preget av et varmt og tørt klima med kalkrike bergarter, og er artsrik og med et betydelig antall arter som i Trøndelag i hovedsak forekommer i Oppdal. Særlig er tørrbakke- og tørrbergelementene velutviklet og artsrike i Kleivgardene, og inneholder arter som også i Oppdal er sparsomme fordi det ligger så lavt over havet og er så varmt. Et område med så mange slåttemark og andre seminaturlige enger på et avgrenset område har en særlig stor landskapsøkologisk verdi.

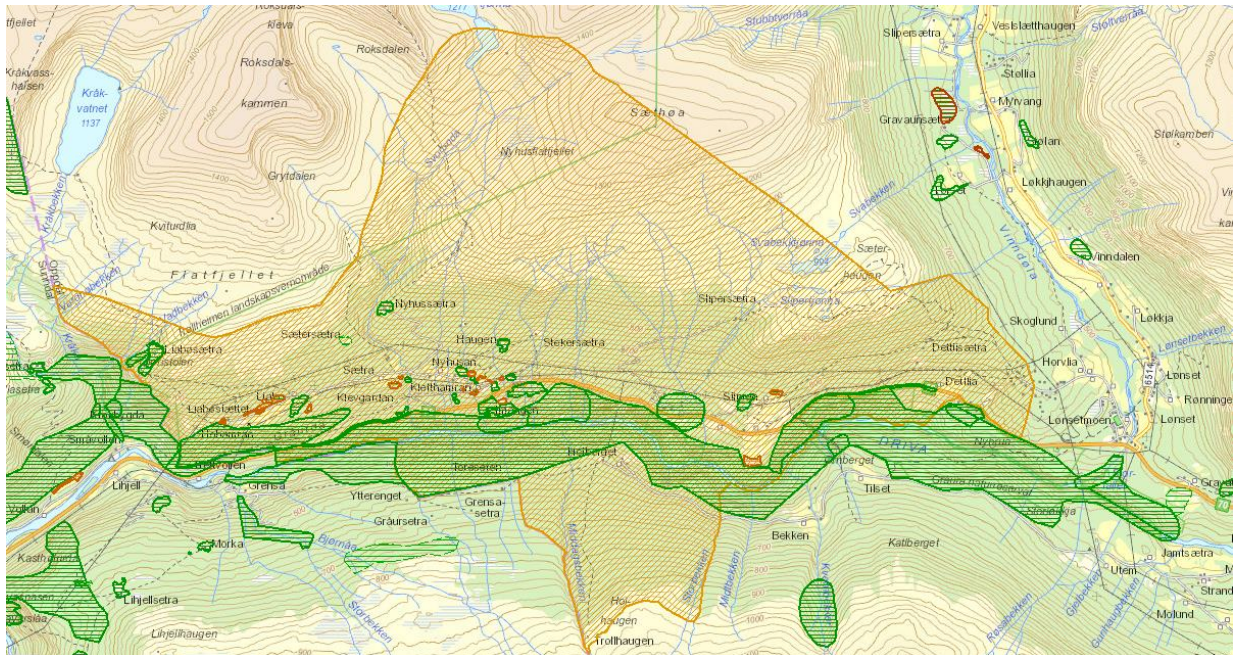
Bilde: Området er det viktigste området for slåttemark i Oppdal og kanskje også det viktigste i sørlig del av Trøndelag (kilde: biolog John Bjarne Jordal) Foto fra slåtteng på Kletthammer: Bolette Bele

Kartleggingsstatus for naturtyper i kulturlandskapet er middels god for hele området sett under ett, best for Kleivgardene og dårligere for en del andre områder.

For de 17 kartlagte slåttemarkene ble det i 2012 utarbeidet egne skjøtelsesplaner for hver lokalitet. Bioreg AS har på oppdrag fra Oppdal kommune revidert skjøtelsesplanene i 2018.

Grunneierne søker årlige skjøtselstilskudd fra tilskuddsordningen «tilskudd til trua naturtyper». Hevdstatus er dermed god. Utgangspunktet er et relativt tungvint småskalalandskap med betydelige arealer i tradisjonell hevd. Interessen for å videreføre den tradisjonelle skjøtselen er stor, og grunnleggende viktig for å bevare det store mangfoldet, og hele gårdslandskapet.

For naturbeitemarkene er det behov for ytterligere kartlegging og utarbeidelse av skjøtselplaner.

Kart fra naturbase. Viser område for utvalgte kulturlandskap og områder for naturtyper i Naturbase per 26.11.2019.

Artsmangfold: I kulturlandskapet forekommer en rekke kravfulle arter i slåttemark og naturbeitemark. Noen av disse er også rødlistet. Av rødlistede planter finnes alm (VU), bakkeseøte, hvitkurle, smalfrøstjerne og smånøkkel (alle NT pr. 2015). I tillegg finnes flere arter fra hårsveve-gruppa, som ikke er studert enda (de fleste av de aktuelle artene er rødlistet). Av rødlistede sopparter forekommer svartblå rødspore (NT), ravnerødspore (NT), melrødspore (NT), rombesporet rødspore (VU), musserongvokssopp (NT), lutvokssopp (NT), blek parasollsopp (VU) og safransmåfingersopp (VU), alle knyttet til seminaturlig eng. Andre viktige arter er for eksempel aurikkelsveve, bakkemynte, bakkestarr, bakkestjerne, bakkeveronika, bergmynte, bergskrinneblom, bitterbergknapp, brudespore, dunhavre, dunkjempe, engnellik, fagerknoppurt, fjellmarinøkkel, fjellnøkleblom, fjellrapp, flekkmure, fløyelsmarikåpe, fuglestarr, gjeldkarve, hengepiggfrø, hvitmaure, hårsveve, jonsokkoll, kanelrose, kjerteløyentrøst, knegras, kransmynte, lintorskemunn, lodnerubloom, marinøkkel, nattfiol, piggstarr, prestekrage, rundbelg, sandarve, sandfiol, sandløvetann, setermjelt, skogkløver, småengkall, stemorsblom, stortveblad, sølvmore, takhaukeskjegg, vill-lin og vill-løk. Lista er lang og kunne vært gjort enda lenger. Mange av disse er regionalt sjeldne med trøndersk hovedbestand i Oppdal.

Kartleggingsstatus for arter i kulturlandskapet er generelt ganske god for karplanter i Kleivgardene-Steker, ikke fullt så god ellers, og relativt dårlig til veldig dårlig for sopp og insekter.

Sommeren 2019 gjennomførte NTNU en enkel prøveinnsamling av insekter i Klevgardan. Det ble dokumentert flere nye insekter for Trøndelag. Forskerne mener det er sannsynlig at en kan finne rundt 3000 insekter i Klevgardan, og det er nå ønskelig å få gjennomført en to-årig kartlegging av insekter i området i løpet av 2020-2021.

I naturtyper utenom kulturlandskapet forekommer en del rødlistede laver og sopper knyttet for det meste til ulike substrat i skog, som bark og død ved av alm, osp og selje, i tillegg til et utvalg rødlistede markboende sopper som danner sopprot med ulike treslag, da gjerne i kalkrik skog. I tillegg forekommer en rødlistet mose på gråor i flommark langs bekker/elver (råtetvebladmose), og flere rødlistede biller knyttet til furu. Totalt i området forekommer ca. 50 rødlistearter utenom virveldyr.

4.2 Helhetlig landskap med kontinuitet/tidsdybde, representativitet/særpreg og formidlingsverdi

Området fremstår som et komplett landskap med tanke på kulturhistoriske og biologiske verdier. Samtidig er det et levende landskap med aktiv drift i bratt terreng, som krever ekstra innsats med redskap som f.eks. tohjuls-slåmaskin. Grunneierne er genuint interessert i kulturlandskapsverdiene og har tatt godt vare på dem og unngått større inngrep.

Bilde: Sæter-sætra med sidet trønderfe.
Fotograf og eier av både sæter og fe: Arnvid Sæther.

Kontinuitet var et av de utslagsgivende kriteriene da området ble et klasse 1 område i Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap, jfr. sluttrapport 5/96 Sluttrapport for Sør-Trøndelag. Tradisjonelle driftsformer har i stor grad blitt holdt i hevd gjennom kontinuerlig drift. Området viser også stor kontinuitet i byggeskikk.

Området er representativt for det brattlendte kulturlandskapet i dalbygdene i vestlige deler av Oppdal, men er spesielt på den måten at kvalitetene har blitt så godt ivaretatt.

Områdets store kulturhistoriske og biologiske verdier kombinert med grunneiere som ønsker å vise frem området og legge til rette for ferdsel blant annet gjennom rydding og merking av stier, gjør at området har stor formidlingsverdi.

Området har blitt brukt i forbindelse med markdager, og ved befaringer og temadager regionalt og nasjonalt, f.eks. på Miljødirektoratet sin fagsamling om biologisk mangfold for fylkesmennene i 2013 og på samlingen for Nordiske forbundet for kulturlandskap i 2018.

Ulike forskningsmiljø har kartlagt de gamle kulturmarkene. Gårdbrukerne i området har kartfestet alle kulturminner på kart i 1:5000 og arbeidet for å få tak i navn på alle teiger og spesielle plasser. Dette har resultert i et innholdsrikt kartmateriale med historisk verdi for etterkommerne.

I 2003 mottok forvalterne av området Landbrukets kulturlandskapspris i Sør-Trøndelag. Publisitet er en viktig del av prisutdelingen, som foregikk på Fårikålfestivalen på Oppdal.

Bilde: Grunneier John Kletthammer og biolog John Bjarne Jordal orienterer på Miljødirektoratets fagsamling i 2013.
Foto: Laila Marie Sorte

5. Fotodokumentasjon

Det finnes mye fotodokumentasjon fra dette området. Våren 2019 ble det satt ned en komite som samlet sammen og systematisert en god del gamle bilder fra Klevgardan. Med utgangspunkt i de gamle bildene reiste Oskar Puschmann fra NIBIO rundt i Klevgardan sommeren 2019, og tok nye bilder med samme utsnitt som de gamle bildene, gjennom re-fotograferingsprosjektet i regi av Utvalgte kulturlandskap. Nye og gamle bilder kan si noe om utviklingen av dette området som kulturlandskap, og kan motivere til fortsatt skjøtsel landskapet. Bildene vil bli presentert på et folkemøte i Klevgardan i løpet av 2020.

Det er fortsatt behov for å arbeide videre med å arkivere nye og gamle bilder fra området. Ved søknad om tilskudd til utvalgte kulturlandskap, Klevgardan må søker ta bilder av området der tiltak skal gjennomføres. Det blir også stilt krav om foto ved rapportering av tiltak i forbindelse med utbetaling av tilskudd.

6. utfordringer

Jordbruksområdene er holdt i god hevd til tross for bratt areal og noe tungvint driftsform for en del arealer. Det aller viktigste er å sørge for å videreføre driften. Det er behov for tilgjengelig

utstyr tilpasset arealene for å få til god skjøtsel framover. Like viktig er aktive drivere og beitedyr i området som kan utføre skjøtselen.

Det er stort behov for investeringer og vedlikehold i området. Per d.d. er det behov en ny fjøsbygning for storfe-besetning. Det er innvilget investeringsmidler til bygningen gjennom Innovasjon Norge i 2019. Det er også bevilget midler til delfinansiering av driftsplan og oppstart av grunnarbeidet med nytt fjøs gjennom ordningen for utvalgte kulturlandskap i 2019, men bruker må dekke en stor andel av investeringen selv.

Gjennom kartlegginga av bygninger i Klevgardan i 2018-2019 har Jon Ivar Breen avdekt et omfattende behov for strakstiltak på mange bygg i Klevgardan. Tiltakene er viktig for å ivareta i kulturlandskapet i Klevgardan. Etter eget ønske fra huseiere kan Breen foreta mer detaljerte tilstandsvurderinger av hvert enkelt bygg og beregne kostnader med nødvendige tiltak for å ta vare på bygningene. Det vil bli behov for midler til å følge opp dette arbeidet framover.

Det er en utfordring at landbruksdriften er mindre rasjonell og mye mer arbeidskrevende her pga. bratte arealer og små flater. Dermed blir det et spørsmål om lønnsomheten blir god nok framover. Status som utvalgt kulturlandskap med årlige tildelinger av midler til tiltak gjør det mulig å prioritere støtteordning for drift og nødvendige investeringer.

7. Visjon/mål

Visjon og hovedmål for området kommer fra Oppdal kommunes landbruksplan (2013 – 2021):

Visjon: Levende kulturlandskap.

Hovedmål: Kulturlandskapets mangfold skal bevares og utviklers som bærebjelke for et aktivt landbruk, bosetting og verdiskaping.

Delmål for området:

- **Kulturlandskapet** skal ivaretas gjennom aktiv landbruksdrift. Gjengrodde arealer skal restaureres og utvikles til å bli gode areal for grovfor- og matproduksjon. Landbruket er marginalt i dag, og det er viktig at området ikke konserveres, men at det gis mulighet for bruksutbygging tilpasset landskapet og bygningsmiljøet for øvrig.
- **Bygningsmiljøet** skal ivaretas, samtidig som det skal være muligheter for å tilpasse gamle bygninger til ny og moderne hverdag (bevaring gjennom bruk).
- **Det biologiske mangfoldet** skal ivaretas gjennom restaurering og skjøtsel i tråd med skjøtselsplaner. Verdien til slåttemarkene og naturbeitemarkene skal være lik dagens nivå eller bedre.
- **Landskapsopplevelsen** skal økes. Både de gamle og nye ferdsselsveiene er viktige kulturbærere gjennom området, og skal opprustes og gjøres mer tilgjengelig, med

tilrettelagt informasjon, rasteplasser, skilting mm. I samarbeid med vegvesenet få utvidet sideplassen ved Falkberget, der heisen går over til Hullberget, for å lage et sentralt infosted om området like ved riksvei 70.

- **Den immaterielle kulturarven** skal tas vare på og dokumenteres så godt som mulig. Her er treskjæring, musikk, veving, sagn og fortellinger, gammel skolebygning med sin historie, skred-historie med egen vise og masse mer.

8. Skjøtsel og vedlikehold – tiltak

Behov for tiltak er listet opp for biologisk mangfold og kulturminner nedenfor, i prioritert rekkefølge ut fra hva som haster mest og sees i sammenheng med budsjettet (vedlagt).

8.1 Ivaretakelse av biologisk mangfold

- Fortsette skjøtselen av de 17 slåttemarkene i tråd med reviderte skjøtselsplaner fra 2018. Området er det viktigste i Oppdal og kanskje også det viktigste i Trøndelag for slåttemark. (jfr. Kap. 4).
- Utarbeide skjøtselsplaner for naturbeitemarker og videreføre skjøtsel i tråd med disse, evt. også restaurere
- Utarbeidet retningslinjer for tilskudd til skjøtsel av areal som er viktig for biologisk mangfold, og prioritere tilskudd til dette.
- Gjennomføre kartlegging av naturverdier som tidligere er dårlig dokumentert – insektsfauna m.m.
- Kartlegge naturbeitemark samt oppdatere avgrensingen av tidligere kartlagt naturbeitemark
- Restaurering av gammel kulturmark – behovs- og tiltaksliste
- Andre fellestiltak og enkelttiltak

8.2 Ivaretakelse av kulturminner og kulturmiljøer

- Prioritering av midler til sikring- og restaureringstiltak på bakgrunn av utarbeidet oversikt over bygninger i området og tilstandsvurderinger med restaureringsbehov for den enkelte bygningen der det søkes støtte til rehabilitering.
- Restaurere ferdig taubanen over driva fra Hullberget og over til Falkhamran.
- Samle den immaterielle kulturhistorien
- Rydde rundt/markere husmannsplasser
- Restaurering av kløvstien
- Restaurering av den gamle fylkesveien, (Harald Sæther har utarbeidet en rapport med oversikt over behov). Samarbeid med Statens vegvesen.
- Andre fellestiltak og enkelttiltak

9. Lovverk – status og tiltak

Områdets status i plan- og bygningsloven: I kommuneplanens arealdel for Oppdal er området LNFR-område (område for landbruk-, natur-, friluftsliv, samt reindrift). Samtidig er en stripe langs bebyggelsen/veien åpnet for spredt bolig-, fritids- og næringsbebyggelse.

Framover kan det være aktuelt å se på om planen, med temakart med avmerkete verdier, kan knyttes til kommuneplanen som retningsgivende for arealforvaltningen i området. Hensynsone bevaring kulturmiljø etter plan- og bygningsloven kan være aktuell. Videre vil en da se på hvordan man ytterligere kan bruke plan- og bygningsloven til å ivareta verdiene samtidig som det gis rom for utvikling.

I kommunens landbruksplan er dette området klassifisert som «Kjerneområde kulturlandskap». Dette er et viktig signal i forbindelse med arealforvaltningen.

På lengre sikt kan det også være aktuelt med forankring i fylkesplan, regionale planer og handlingsprogram m.m.

Området bør registreres i Askeladden som helhetlig nasjonalt kulturlandskap med de grenser kommunen og regionale sektormyndigheter bli enige om.

En liten del av foreslått område ligger innenfor Småvollen naturreservat (ID VV00002226) som forvaltes av Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Småvolla ble vernet ved kgl.res. av 27. juni 2003. Formålet med fredningen er å ta vare på en floristisk interessant almeskogslokalitet i den indre delen av Sunndalen med det naturlige plante- og dyrelivet.

En liten del av området ligger også innenfor Trollheimen landskapsvernområde (ID VV00000745) som ble vernet ved kgl.res. 11. desember 1987. Området forvaltes av Trollheimen nasjonalparkstyre. Formålet med vern av Trollheimen landskapsvernområde er å ta vare på et særegent og vakkert fjellområde med skog og seterdaler og et rikt plante- og dyreliv.

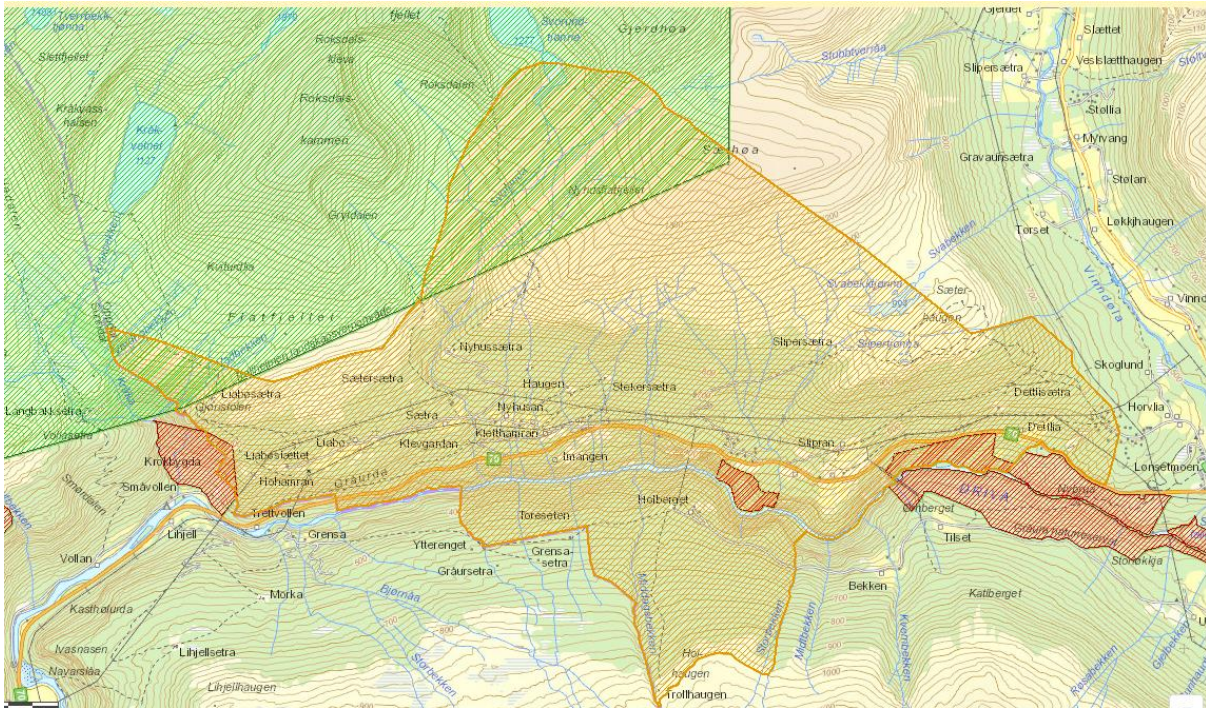
Gråura naturreservat (ID VV00003274) ligger som 2 lokaliteter innenfor det foreslåtte UKL området, og ble vernet ved kgl.res. av 25.11.2016. Forvaltes av Fylkesmannen i Trøndelag. Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av ei stor elvekløft med stor variasjon i skogtyper og med forekomster av urskogspreget skog, særlig urskogspreget ospeskog. Området har mange truede, sjeldne og sårbare arter i flere organismegrupper. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Det er inngått frivillig vern av enkelte skogteiger mellom Riksvei 70 og ned mot Driva.

Forskrift for utvalgte naturtyper regulerer bruken av slåttemarkarealene i Klevgardan som har status som utvalgte naturtyper.

Naturmangfoldloven har bestemmelser som skal benyttes ved alle tiltak og planer.

Forskrift om tilskudd til tiltak i utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyan og Vestnorsk fjordlandskap regulerer bruken av tilskuddsmidler til utvalgt kulturlandskap i dette området.

Kart: Utsnitt fra Naturbase 26.11.2019. Kartet viser Klevgardan (orange) og verneområder i rødt (Naturreservat) og grønt (Trollheimen Landskapsvernområde).

10. Tiltak for næringsutvikling

10.1 Videreutvikle jordbruksdrifta

I dette området er det foreløpig mest jordbruksdrift. For å sikre fortsatt jordbruksdrift og husdyrhold er det behov for å støtte drift og enkelte investeringer. I 2018 ble det fastsatt retningslinjer for tilskudd til dyr på beite gjennom ordningen for utvalgte kulturlandskap. I 2019 ble ordningen videreført og utvidet også til å gjelde støtte til skjøtsel av beitemark, kantslått og vedlikehold av gårdstun.

Behov for investeringsmidler for å sikre næringsutvikling gjelder spesielt nytt fjøs på Sæter gård, som er avgjørende for å sikre fortsatt storfeproduksjon og beitedrift på denne gården. I 2019 ble det bevilget midler til investering i slåmaskin for slått i bratt terreng. Mulighet for å søke tilskudd til investering i nødvendig utstyr for skjøtsel vil bli viktig framover også.

10.2 Reiseliv og tilleggsnæringer

Det ligger også svært godt til rette for tiltak knyttet til å bruke natur- og kulturarverdiene som ressurser for næringsutvikling og annen verdiskaping – for eksempel innen småskala reiseliv. Grunneierne er svært positive når det gjelder å tilrettelegge for ferdsel og fortelle om området.

Det er behov for å planlegge trafikken av besøkende for å utnytte potensialet samtidig som en ivaretar verdiene. Det må legges til rette for parkering og det er behov for skilting i området. Samarbeid med nasjonalparkstyret for Trollheimen nasjonalpark vil være aktuelt med hensyn til dette.

Restaurering av den gamle taubanen over Driva med tilrettelegging for stopp langs RV 70, og gjennomføring av åpen gård-arrangement på Hullgården kan også bidra til å gjøre området bedre kjent, og at flere får lyst til å bruke mere tid i området.

På Nedre Kletthammer har grunneierne en drøm om å bygge opp igjen fjøset slik det var tidligere - sammenbygd med stua, som vist på det gamle bildet til venstre, og kanskje innrede for overnatting/reiseliv/guide i kulturlandskapet. Stua står der fortsatt. Det gamle stabburet har vært flytta men er nå kjøpt tilbake, og nå ønsker de å sette det opp igjen på samme sted som på bildet.

Foto: ukjent

Den gamle skolen i bygda er nedlagt men bygningen er fremdeles intakt og fungerer som grendehus Klevgardan. Før jul i 2018 ble det arrangert grendamøte for utvalgte kulturlandskap i den gamle skolebygningen. Historiene om den gamle skolen og bygningen i seg selv har potensiale for videreutvikling som møtested m.m.

11. Kostnadsoverslag og finansiering

Klevgardan ble utpekt som utvalgt kulturlandskap i 2018. Ordningen gir mulighet for satsing i området framover. Grunneiere og kommune viser stort engasjement og lokalt har man ambisjoner om å ta tak for å ivareta området framover.

Foreløpige kartlegginger og registreringer i området viser stort behov for både investeringer og vedlikehold/skjøtsel i årene som kommer. Men å beregne eksakte kostnader med framtidig skjøtsel og vedlikehold av kulturlandskap med mange ulike verdier er utfordrende.

Vedlagt planen følger forslag til kostnadsbehov og budsjett for perioden 2020-2025. Forslaget er utarbeidet etter innspill fra Oppdal kommune, samarbeidsgruppa i Klevgardan og grunneierne i Klevgardan. Erfaring med andre UKL-områder, og satsingen på utvalgte kulturlandskap i Klevgardan i 2018 og 2019 er også lag til grunn for forslaget, og på bakgrunn av dette er det utarbeidet et forhåpentligvis noenlunde realistisk budsjett. Dersom potten blir mindre, trengs hardere prioritering og lenger tid til gjennomføring.

Kommentarer til budsjett 2020-2025:

I 2019 har det vært prioritert midler til å ha dyr på beite, skjøtsel av slått og beitemark, kantsoner og gårdstun. Satses og vilkår for tilskudd er fastsatt i egne retningslinjer for tilskudd. Jf. retningslinjer har en prioritert 50 % av tilskuddspotten i 2019 til slike skjøtselstiltak. Samarbeidsstyret for utvalgte kulturlandskap i Klevgardan ønsker å videreføre denne satsingen i årene framover. Tall fra 2019 er derfor lagt inn i budsjettet

I 2019 er det også brukt midler på investeringer i nødvendige driftsbygninger og skjøtelsesutstyr (slåmaskin med rake). Investeringene vil bidra til å sikre fortsatt dyr på beite

og skjøtsel av kulturmarka i årene framover. Det blir viktig å sette av midler til slike tiltak også framover.

Det er også brukt midler på restaurering av bygninger i 2019, men pga. av knapphet på midler er flere søknader avslått. Ferdigstilt rapport på bygninger i 2019 (Jon Ivar Breen) samt mulighet for hjelp til tilstandsvurdering vil trolig motivere enda flere til å sette i gang nye restaureringsprosjekt i årene framover og vi mener derfor det er behov for å sette av minimum 200 000,- per år til restaurering av bygninger i Klevgardan i årene framover.

Kunnskapsgrunnlaget for planen er styrket siden oppstarten av Klevgardan som utvalgte kulturlandskap, men det er fremdeles behov for mer kunnskap om natur og kulturverdier i området. Det er blant annet behov for å prioritere midler til kartlegging av fauna knyttet til kulturlandskapet i området, slik at vi får god oversikt over det vi har og hva som bør prioriteres å ta tak i først. Gjennom kartlegging av slåttemark i 2018 og 2019 er det avdekt naturbeitemark som ikke er kartlagt, samt at det er behov for å oppdatere grensegangene på tidligere kartlagt naturbeitemark. For disse arealene må det også utarbeides skjøtelsesplaner. Grunneierne er positive til dette, men det er behov for midler til kartlegging/skjøtelsesplaner.

Selv med status som Utvalgt kulturlandskap vil det være behov for finansiering fra andre kilder i tillegg til ordningen for utvalgte kulturlandskap. Oppdal kommune har god oversikt over mulige tilskuddsordninger som kan omsøkes og har bidratt til at mange av tiltakene som er iverksatt så langt i dette området blir finansiert gjennom flere ordninger. Regionale miljøtilskudd, handlingsplanmidlene knyttet til slåttemark, tilskudd til tiltak i verneområder, tilskudd til trua naturtyper, investeringsvirkemidler fra Innovasjon Norge og kulturminnefondet er blant aktuelle virkemidler som er og må tas i bruk framover.

Flere av tiltakene vil være aktuelle samarbeidstiltak i grenda, som f.eks. istandsetting og vedlikehold av stier og veier. Samarbeid med andre forvaltningsmyndigheter som Vegvesenet og nasjonalparkstyret vil også være aktuelt for slike tiltak.

13. Vedlegg

Behov og budsjett for Klevgardan 2020-2025 (xl-ark)